

A Z generáció jövőképe

© Szabad Klaudia

**Pécsi Tudományegyetem „Oktatás és Társadalom”
Neveléstudományi Doktori Iskola, Pécs**

szklau27@gmail.com

Statisztikai tények igazolják, hogy napjainkban a családok jelentős része súlyos gondokkal küzd, egyre kevésbé tudják betölteni szerepüket, rendeltetésüket. E válságjelenség kézzelfogható tényekben nyilvánul meg. Kevesebb a hagyományos értelemben ideálisnak tekinthető családmódelben élők aránya, csökken a házasságkötések száma; gyakori a válás; alacsony a születések száma, és egyre népszerűbb az ún. „kényszerszingli” életforma (Tóth, 1997). A válság a családtagok személyes nehézségein túl társadalmi, gazdasági problémákból is adódhat. Kiegyensúlyozott társadalom csak egészséges, jól működő családokból épülhet fel. Ezért ma különösen fontos a családi életre való tudatos felkészítés, s ebben nagy feladat hárul az iskolákra és más nevelő intézményekre (Tóth & Dupcsik, 2007). A családi életre nevelés részét képezi az egészségnevelésnek, melynek iskolai témái közé nem csak a testi-szervi egészségvédelem tartozik. Nem hanyagolható el a lelki egészségvédelem, a mentálhigiéné sem, ami erősebbé, fejlettebbé teheti az ember személyiségét és közösségi kapcsolatait (Buda, 2003).

Kutatásomban a családi életre nevelés kérdéseit vizsgálom. A téma nagy terjedelmére való tekintettel a párválasztásra vonatkozó kérdéskört elemzem részletesen. Kevert módszerű kutatást végeztem a Pécsi Tudományegyetem Babits Mihály Gyakorló Gimnázium és Szakközépiskola tanulóival. A kérdőívet négy évfolyam egy-egy osztályába járó tanulók töltötték ki. A vizsgált korcsoportok tanulói 1995 és 1999 között születtek, ezért az ún. Z generációba tartoznak. Beleszülettek a digitalizált világba. Mindennapi tevékenységüket a modern eszközök nem csupán segítik, sokkal inkább meghatározzák. A kommunikációs eszközök fejlődésével és gyorsaságával egyre több információhoz jutnak. Ezeket máshogy dolgozzák fel, így másképp is gondolkodnak, mint a korábbi generációk tagjai (Prensky, 2001). A Z generációs fiatalok és az idősebb generációk közt akkora távolság alakulhat ki, amelyet egyik fél sem tud optimálisan kezelni. Ennek megelőzésére, vagy kiküszöbölésére fontos, hogy meg kell próbálnunk megérteni a Z generáció sajátosságait, köztük a jövőre vonatkozó elképzeléseit is (Tari, 2011).

A kérdőívet 120 diák töltötte ki, kiknek korösszetétele 14 és 18 év közé esik. A kérdőív 18 kérdést tartalmazott: ezek közül 16 zárt kérdés a kvantitatív vizsgálat részét képezte, míg a kvalitatív vizsgálatához 2 nyílt kérdés tartozott. A vizsgálat kvantitatív részében a hipotéziseim a következők:

1. A családösszetétel befolyásolja a gyermek jövőbeni házassági hajlandóságát.
2. A családban együtt élő testvérek száma nagyban befolyásolja az egyén későbbi gyermekvállalási szándékát.
3. A Z generáció tagjai főleg az interneten ismerkednek, háttérbe szorítva a személyes érintkezést igénylő ismerkedési formákat.
4. A Z generáció tagjai nem tekintenek potenciális információforrásként a tanárookra a felmerülő párkapcsolati kérdéseikkel kapcsolatban.

A Z generáció

Szociológiai definíció szerint a generáció a szülők és utódaik születése közötti átlagos időintervallum, amely az azonos időszakban született személyek csoportját jelenti, akik összehasonlítható életkorban és életszakaszban vannak, és akiket sajátos időszak eseményei, trendjei és folyamatai határoznak meg (McCrimdell & Wolfinger, 2009).

A szakirodalom *Építők generációjának* nevezi az 1946 előtt születetteket. Őket követték a *Baby-boomerek* (1946-1964), az *X* (1965-1979), *Y* (1980-1994) és *Z* generáció (1995-től napjainkig) (Tari, 2011).

A Z generáció tagjai az információs társadalom korának gyermekei, „digitális bennszülöttek” (Prensky, 2001). Ez a generáció a legkisebb létszámú és a legoktatottabb. Tagjai a korábbi nemzedékekhez képest kisebb családba születtek, őket idősebb anyák nevelik, és hosszabb a várható élettartamuk. A Z generáció gyermekei virtuális közösségekben élnek, a világhálón töltik szabadidejük nagy részét, és kapcsolataikat is az internetes közösségi oldalakon építik ki. Napjainkban megváltoztak az érintkezési szokások, átalakultak olyan hagyományos fogalmak, mint az értékrend, a tudás és a tekintély. Ennek is betudható, hogy a Z generáció tagjai sokszor a csoporthoz tartozás érzését és a közösségi élményt az interneten találják meg, különböző blogokon, közösségi portálokon vagy hálózatszervezésen alapuló játékokban (Tari, 2010).

Ezen eltérő tapasztalatok különböző agyi működéseket feltételeznek. Felmérésekből kiderült, hogy az internetes keresőprogramok használatának következtében megváltozik az emlékezés, illetve a felidézés folyamata. Az információ tartalommal szemben inkább annak elérési útvonala válik fontossá és megjegyzendővé. Freund Tamás neurobiológus, nemzetközi hírű Bolyai-díjas agykutató előadásában elemzi az információs társadalomnak az ember memóriájára gyakorolt hatását. Kutatások bizonyítják, hogy az információrobbanás a szociális kapcsolatok gyengítésén túl az emlékezésre, felidézésre is negatívan hat. Freund fontos nevelési és önnevelési feladatnak véli az ember belső világának fejlesztését, az érzelemgazdagságra törekvést, a pozitív gondolkodást, valamint a megismerni vágyást (Freund, 2012).

A Z generáció értelmi (kognitív) képességei előrehaladottan érettnak látszanak, azonban érzelmi képességeik normális sebességen fejlődnek. Az Index 2010. 09. 24-i felméréséből kiderül, hogy ahhoz képest, hogy mennyi információ éri az online tartalmak következtében a Z generációs gyerekeket, ezek nem szolgálnak tanulási lehetőséggel számukra. A gyermekek birtokában

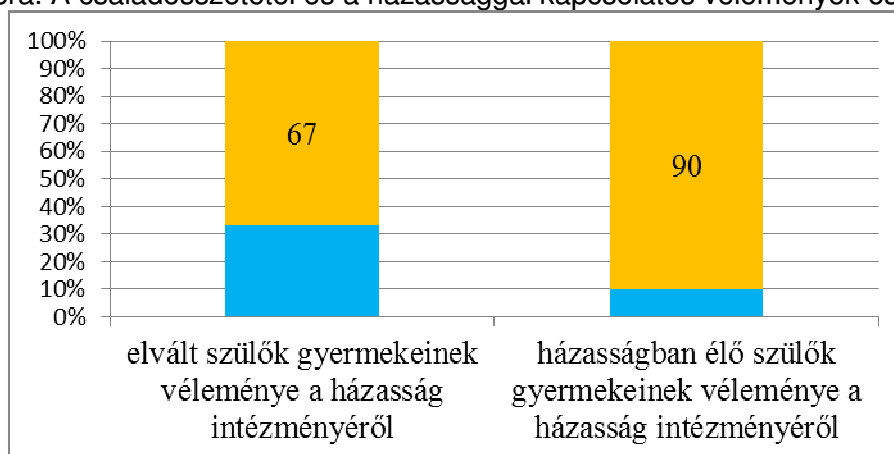
nincsenek értékítéletek és a döntésmeghozatalhoz szükséges eszközök. Nagyobb szükség lenne a szülők, tanárok felvilágosító és magyarázó attitűdjére, hogy legyen olyan felnőtt a gyermek közelében, aki a forráshitelesség ellenőre, akinek a mondataira, magyarázataira hallgat a diák.

A lelki problémák egyik legfontosabb okozója a családban, párkapcsolatokban kialakuló boldogtalanság. A megfelelő partnerválasztás és a kapcsolatban való együttműködés elősegíti a boldog, kiegyensúlyozott, harmonikus családi életet. Ezért elengedhetetlennek tartom foglalkozni a családi életre nevelés feladatai közül a párválasztás kérdésével.

Saját kutatás

A válaszadók családi hátterét vizsgálva az alábbi eredményt kaptam: 68 %-uk teljes családban él, ahol szüleik össze vannak házasodva, 4 %-uk szülei élettársi kapcsolatban élnek, amíg 21 %-uk elvált szülők gyermekei. A fennmaradó 7% nagyszüleivel, vagy nevelőszüleivel él együtt. Összevettem a családösszetételt arra a kérdésre adott válaszokkal, amelyből kiderült, mit gondolnak a diákok a házasságról. A 1. ábrán feltüntetett első oszlopban azon gyerekek válaszai láthatók, akiknek szülei nem élnek házasságban. Közülük 33% (13 fő) nem hisz a házasság intézményében, úgy gondolja, idejétmúlt, felesleges intézmény (kék színnel jelölt rész). A második oszlopban, a teljes családban, házas szülők gyermekeiként nevelkedők szerepelnek, akiknek csupán 10 %-a (8 fő) gondolja ezt így, s a fennmaradó 90% szerint a házasság a család alapja (sárga színnel jelöltek). Ebből az következik, hogy az egyén terveire nézve hatással van a családi szocializáció. Az elvált szülők gyermekeinek értékrendjében kevésbé szerepel középpontban a házasság intézménye, mint azok közt, akiknek szülei házasságban élnek. Látható, milyen meghatározó jelentőséggel bír a család, mint szocializációs színtér.

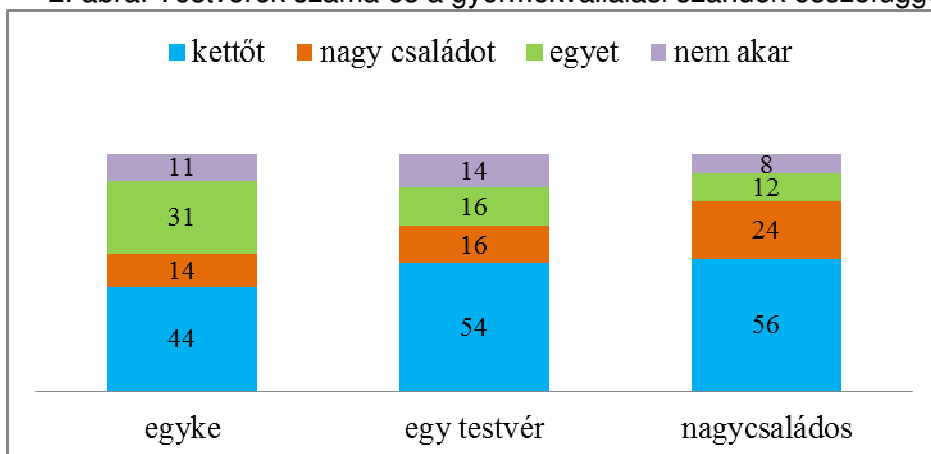
1. ábra. A családösszetétel és a házassággal kapcsolatos vélemények összefüggése

Kíváncsi voltam, hogy a megkérdezettek mekkora családban nőnek fel, hány testvérük van. 30%-uk egyedüli gyermekként nő fel, 42%-uknak egy testvérük van, valamint 28%-uk nagycsaládban (kettő vagy több testvérral) nevelkedik. Összefüggést kerestem ezen eredmények azon válaszok között, amelyből

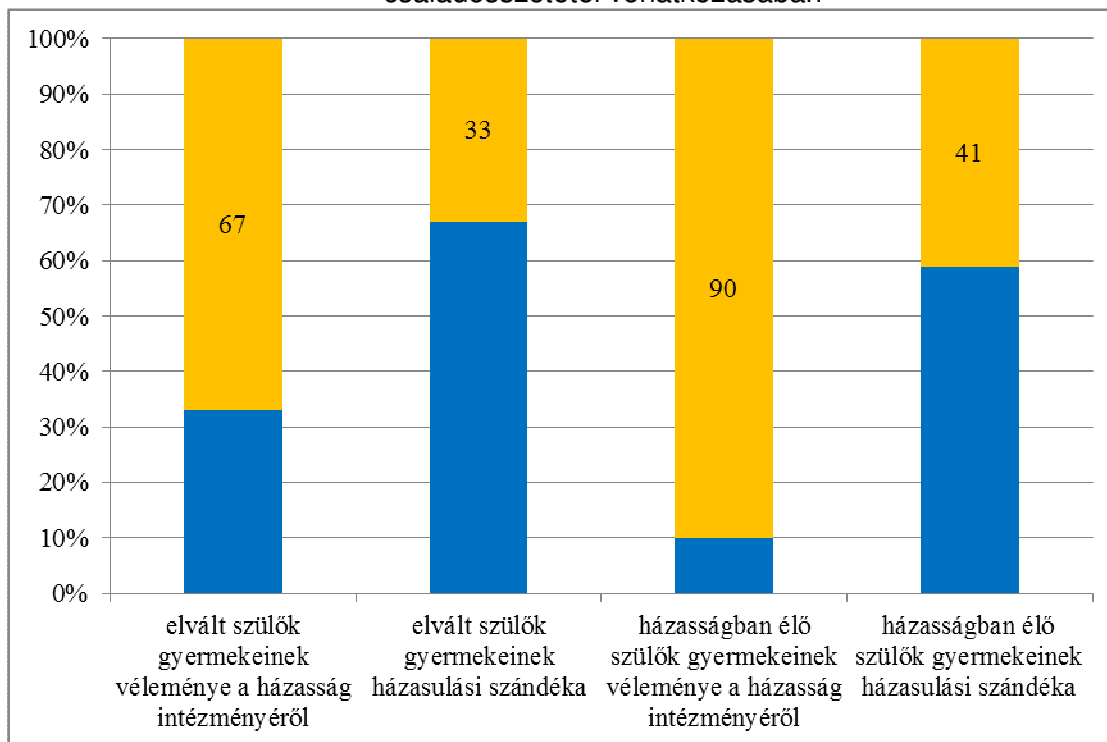
kiderült, hányan szeretnék gyermeket és mennyit. A 2. ábrán látható, hogy a diákok többsége szeretne majd gyermeket a jövőben, többségük kettőt vállalna. A nagycsaládban felnővekvők azonban nagyobb százalékban (24%) szeretnék szintén nagycsaládot. Ugyanez elmondható az egyedüli gyermekként nevelkedőkre, akiknél jóval nagyobb (31%) az egy gyermeket tervezők aránya a másik két csoporthoz képest. Ezen eredményekből is arra következtettek, hogy a családi szocializáció hatással van a tervezett jövőbeli család összetételére, nagyságára.

2. ábra. Testvérek száma és a gyermekvállalási szándék összefüggése

A megkérdezett diákok 39%-a vallotta azt, hogy felnőttként házasságban szeretne élni. Ha ezt az eredményt megnézzük a családösszetétel vonatkozásában, és összevetjük a korábban megjelenített értékekkel, a következő eredményekre jutunk (3. ábra): az elvált szülők gyermekei közül 67% gondolja, hogy a házasság a család alapja, azonban csak 33%-uk tervez a jövőben házasságot kötni. Ugyanez a tendencia figyelhető meg a házasságban élő szülők gyermekeinél, ahol is 90% véli a házasságot a család alapjának, mégis csupán 41% tervezi a házasságkötést a későbbiekben. Láthatjuk, hogy nagy a különbség a diákok házasságkötéssel és gyermekvállalással kapcsolatos nézetei és tervei között.

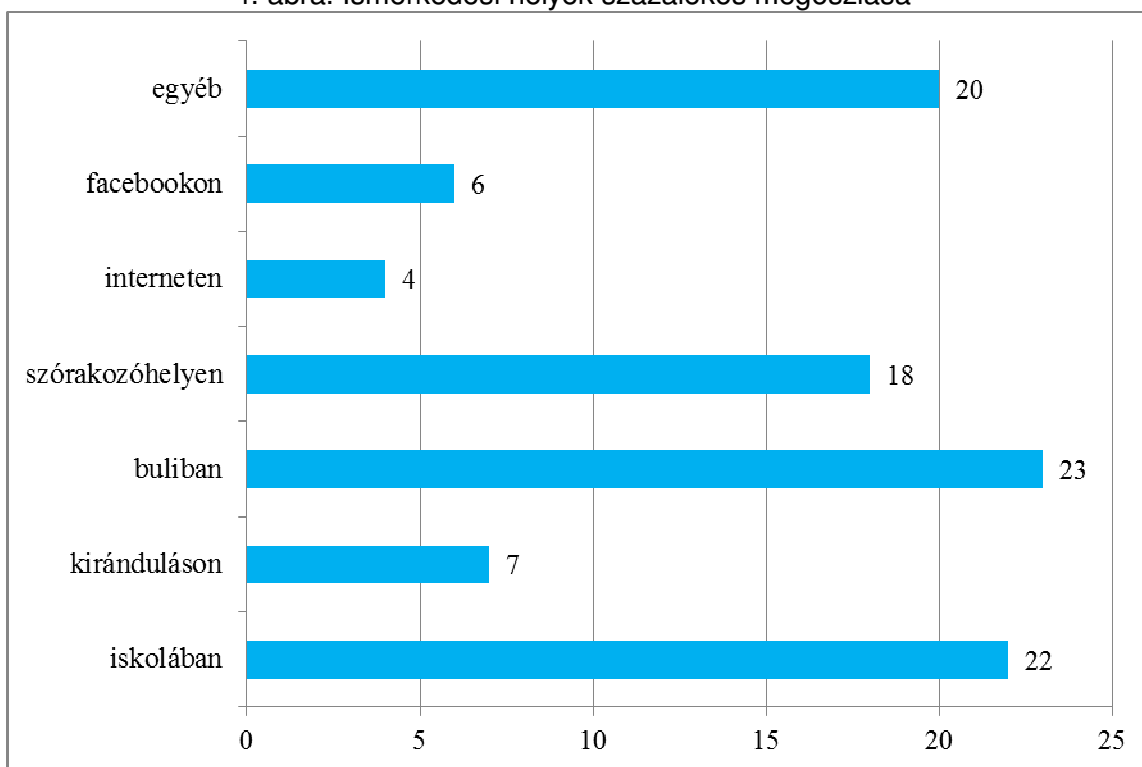
3. ábra. Házassági szándék és házassággal kapcsolatos összefüggések a családösszetétel vonatkozásában

A fent említett jelenséget okozhatja a csoportnyomás jelensége is, ugyanis nem külön-külön végeztem el a kérdőív kitöltését, hanem osztálytermi keretek között, ahol is számít a diáknak, hogy mit gondolnak róla a többiek, és sokszor azt írja, amivel a társai előtt pozitív színben tűnne fel. Azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy erre a korosztályra jellemző az időperspektíva nem megfelelő kezelése. A média is ebbe az irányba tereli a fiatalokat, hiszen a televízióban, a filmekben, az interneten is az egyedülálló, önálló, érzelmileg és anyagilag független ember kap főszerepet, ahol a házasság szerepe kevesebb vonzerővel bír.

Szerettem volna megtudni, hogy melyek azok az ismerkedési színterek, amelyeket előnyben részesítenek azok a tanulók, akik szeretnének párkapcsolatot. Az 4. ábrán látható, hogy főként buliban, szórakozóhelyen és az iskolában keresik párjukat a diákok. 20 %-uk ismeretségi-, baráti körből választ partnert magának, illetve vannak, akik a hobbijuknak megfelelően az edzéseken, külön órákon próbálják megtalálni a szerelmet. Meglepő módon legkevesebben választották az internetet, és a facebookot, mint potenciális párválasztási terepet.

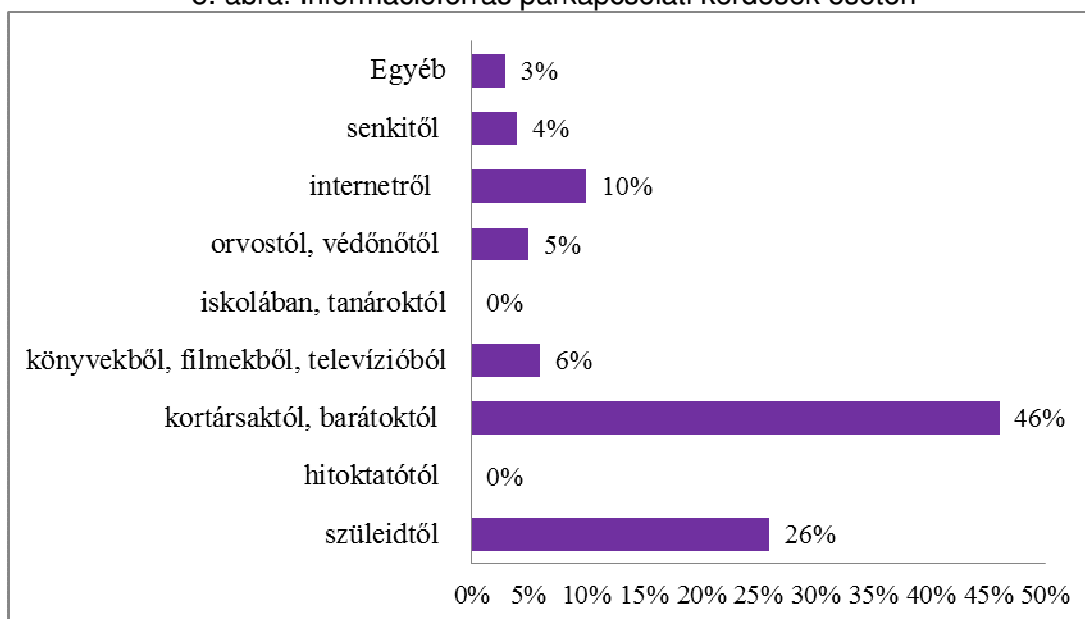
4. ábra. Ismerkedési helyek százalékos megoszlása

Bár a szakirodalom szerint a vizsgált korosztály, a Z generáció tagjaként online éli életének nagy részét, és ismerkedési szokásai is az internet felé orientálódnak, a válaszadók többsége párválasztás céljából mégsem a világhálót helyezi előtérbe. Azt gondolom, vagy sokan azt a választ írták, amely szerintük is társadalmilag elfogadottabb, vagy ez az eredmény abból is adódhat, hogy az iskolában tanulók a hazai átlag felett vannak a családi háttérrel tekintve, és a szülők jó példával járnak elől.

A következő kérdéssel arra szerettem volna választ kapni, hogy a vizsgált személyek honnan, illetve kitől szereznek információt párkapcsolati kérdéseikkel kapcsolatban. A megkérdezettek 44%-a kortársaitól, barátaitól, 20%-uk a testvérektől informálódik. A vártnál kevesebben, a diákok csupán 10%-a jelölte meg az internetet. Bizakodásra ad okot, hogy 26%-uk megosztja szüleivel is az efféle problémáit (5. ábra).

5. ábra. Információforrás párkapcsolati kérdések esetén

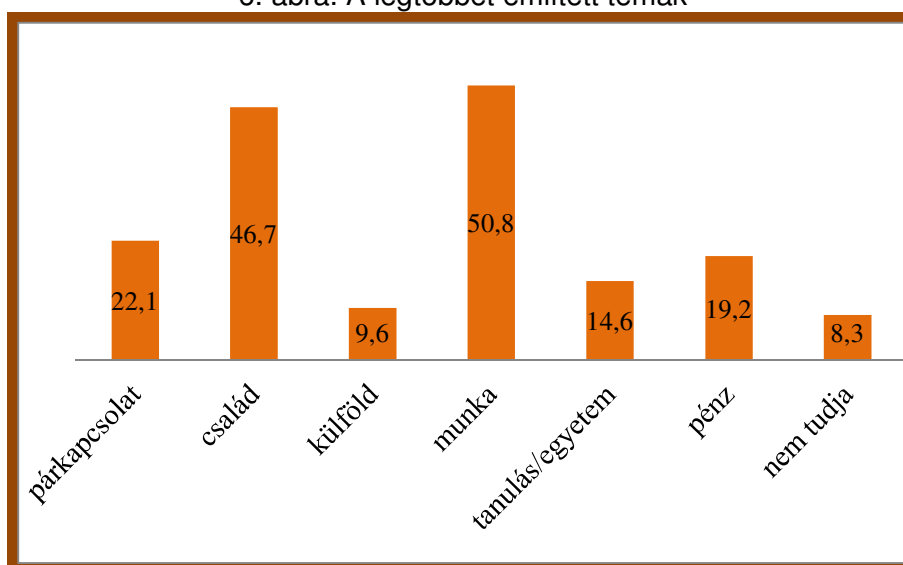

A kérdőív kvalitatív vizsgálatra irányuló részében 2 nyitott kérdést tettem fel, mely a megkérdezettek jövőképét célozta feltárni 10, ill. 20 év múlva. A beérkezett válaszokból a tartalomelemzés módszerét alkalmazva, kvalitatív vizsgálatot végeztem. Arra voltam kíváncsi, hogy:

- 1) Milyen tartalmak jellemzik a fiatalok jövőképét?
- 2) Van-e tartalmi változás vagy hangsúlyeltolódás a 10 évre és a 20 évre vonatkozó jövőkép között?
- 3) Eltér-e a fiúk és a lányok jövőképe?

A legtöbbet említett témákat láthatjuk a 6. ábrán, melyeket a válaszokból tartalomelemzés segítségével kaptam.

6. ábra. A legtöbbet említett témák

Amíg 10 év múlva inkább párkapcsolatban, addig 20 év múlva már családban, házasságban, gyermekeket vállalva képzelik el magukat a fiatalok. 20%-uk külföldön tervezi elhelyezkedését, családalapítását. A minta nemek szerinti megoszlása a következő: 46% fiú, 54% lány. Feltárva a nemek közti különbséget a 10, ill. 20 éves jövőkép tekintetében, eredményeim szerint 10 év múlva a lányok szeretnék főként családot, a fiúk inkább párkapcsolatban gondolkodnak, illetve nem tervezik a magánéletüket, inkább a munkára, anyagi biztonság megteremtésére törekednek. Jól látható a lányok korábbi érése is, hiszen ők sokkal reálisabban tudják tervezni jövőjüket, mint ebben a korosztályban a fiúk. Ezt mutatja, hogy a családon kívül a továbbtanulás és a munka tekintetében is számottevően magasabbak a lányok értékei a fiúkéval szemben. A 20 éves terveket vizsgálva a nemek szerinti megoszlásban már a család és a munka kap kiemelkedő szerepet a fiúk körében is.

Bizakodásra ad okot egy megkérdezett 18 éves szava, kit arról kérdeztem, hogyan képzei jövőjét 10 év múlva: *„Mindenki szerető és összetartó családot szeretne, ahogy én is.”*

Összegzés

Kutatásom témaválasztásában közrejátszott annak ismerete, hogy a középiskolás évek a korosztály életkori sajátosságaiból adódóan a párválasztás és a tartós kapcsolatépítés időszakával kötődnek össze. Mindennek sikere múlhat egyrészt a családban való szocializáción, befolyásolhatja a család összetétele, de úgy vélem, hatással lehet rá az iskola világa is. Ezért is választottam a témához kapcsolódóan egy felmérés elvégzését és annak bemutatását, értelmezését. A kutatást megelőzően a bevezetőben a már felsorolt hipotéziseim fogalmazódtak meg, ezért ezek értelmezésére csak külön-külön térnék vissza.

Beigazolódott, hogy a családösszetétel befolyásolja a gyermek jövőbeni házassági terveit. Az elvált szülők gyermekeinél csak 77%-ban szerepel a házasság intézménye az értékrendjüknek középpontjában, amíg a házas szülők gyermekeinél ez az érték 90%.

A gyermekvállalási szándékot vizsgálva bebizonyosodott, hogy befolyásolja azt a család összetétele, a családban együtt élő testvérek száma. Az a feltevés, miszerint a Z generáció tagjai előnyben részesítik az interneten való ismerkedést, szemben a személyes érintkezést igénylő ismerkedési formákkal, nem igazolódott be a vizsgált fiatalok között. Véleményem szerint ennek oka vagy abban keresendő, hogy az iskolában tanulók többsége középosztálybeli családok gyermeke, vagy az (elit) iskolai miliő sugallja a gyerekeknek az egészséges párválasztási szokásokat.

A tanár-diák kapcsolatban fontos lenne beszélni a párkapcsolati kérdésekről, elvégre igazolást nyert, hogy az iskolában tanuló, vizsgált Z generáció tagjai közül senki nem tekint potenciális információforrásként a tanárokat, a felmerülő párkapcsolati kérdésekkel kapcsolatban. A középiskolás korosztályban kezdődik a gyermekek szülőktől való pszichés leválásának időszaka, amely során problémáikat meg szeretnék osztani valaki mással. Ezt az igényt felismerve a tanárnak kellene diszkréten közelíteni a tanulók felé, tolatkodás

nélkül, a kapott információkat megfelelő helyen kezelve.

A párválasztással kapcsolatos ismeretek bővítése a családi életre nevelés részét képezik, melyben a családon túl az iskolának is nagy felelőssége van. Megoldás lehetne, ha a tantervbe kötelező tárgyelemként kerülne be a családi életre nevelés, akár biológia-, osztályfőnöki órán, de esetleg egy külön tantárgy keretén belül is.

Irodalomjegyzék

- Buda Béla (2003). *A lélek egészsége – Mentálhigiéné alapkérdései*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Freund Tamás (2013). *Az evolúció szabályozási mechanizmusa*.
http://www.youtube.com/watch?v=cvW_BusVUMY [2013.12.05.]
- McCrinkle, Mark, & Wolfinger, Emily (2009). *The ABC of XYZ: Understanding the Global Generations*. Sydney: UNSW Press.
- Prensky, M. (2001). *Digitális bennszülöttek, digitális bevándorlók*.
http://goliat.eik.bme.hu/~emese/gtk-mo/didaktika/digital_kids.pdf [2013.11.17.]
- Tari Annamária (2010). *Y generáció: klinikai pszichológiai jelenségek és társadalomlélektani összefüggések az információs korban*. Budapest: Jaffa.
- Tari Annamária (2011). *Z generáció*. Budapest: Tericum Kiadó Kft.
- Tóth Olga, & Dupcsik Csaba (2007). Családok és formák – Változások az utóbbi ötven évben Magyarországon. *Demográfia*, 50 (4), 430-437.
- Tóth Olga (1997). *Családformák és együttélési minták a mai magyar társadalomban, Jelentés a nők és férfiak helyzetéről*. Budapest: TÁRKI; Munkaügyi Minisztérium.